

ÚVOD DO OCHRANY OBYVATELSTVA PROTI OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

INTRODUCTION TO THE POPULATION PROTECTION AGAINST TRAFFICKING

Josef JANOŠEC, Markéta KUBEČKOVÁ
josef.janosec@ioolb.izscr.cz, Marketa_.Kubeckova@seznam.cz

Došlo 20. 6. 2011, přepracováno 1. 7. 2011, přijato 7. 7. 2011.

Dostupné na http://www.population-protection.eu/attachments/038_vol3n1_janosec_kubeckova.pdf.

Abstract

Theoretical analysis of organized crime, focusing on human trafficking, which describes this phenomenon in the security reality. The current perception of threat to the population organized crime. Original development of population protection against human trafficking, based on published data on this phenomenon from foreign sources. Description of the process of trafficking and countermeasures. System analysis of groups of actors and their interrelationships. Coordinated interpretation of the achieved knowledge about the actors with the typology of the victims and their profiles. Basic information about the measures taken to combat human trafficking in the operation against organized crime and the development of basic design issues for further research.

Keywords

Security reality, security policy, threat, trafficking, security system, organized crime, population protection, research.

Otroctví je krádež - krádež života, krádež práce, krádež jakéhokoliv majetku nebo produkce, i krádež dětí, kterou musel otrok snést.

Kevin BALES

1 ÚVOD

Obchodování je dlouhodobě spojeno se společenskou činností lidí. Představuje směnu výrobků formou koupě a prodeje. Obchodování s lidmi nebývalo zvláštností – trhy s otroky, prodej nevěst, prodej dětí, prostituce. Rozvoj právního statusu člověka směřoval ve dvacátém století k přijetí Všeobecné deklarace lidských práv¹ (1948), která byla posílena Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod² (1950). Základní právo na život, svobodu a osobní bezpečnost je provázáno zákazem otroctví a nucených prací.

Všude tam, kde dochází k obchodování s lidmi, se předmětem obchodu stává člověk. Je prodáván zpravidla proti vlastní vůli za různých okolností. Obchodování s lidmi není na celém světě v právních předpisech dovoleno. Vždy je naplněna podstata trestního jednání, které by mělo být postiženo. Hlavním viníkem, který porušuje zákony, etické a lidské principy, je prodávající. V různých materiálech a informacích je používán termín „*novodobé otroctví*“. Existuje a je zahrnuto ve statistikách trestné činnosti, které však neobsahují to, co podchyceno ještě není.

Vždy jde o jev v bezpečnostní realitě, který představuje stav, jehož vývoj jsme schopni popisovat. Je předmětem zkoumání v oblasti, která je dnes pojmenovávána jako bezpečnostní výzkum. Může být rovněž předmětem bádání v sociologii, právních vědách, psychologii, ekonomii, kriminalistice, politologii, mezinárodních vztazích. Zvláštní projevy má v managementu, který se promítá jak do způsobů, které jsou vlastní organizovanému zločinu, tak do bezpečnostního systému, který s touto hrozbou a s jejími reálnými projevy bojuje. Zahrnuje plánování, organizování, rozhodování, vedení a kontrolu a ve všech podobách obsahuje indikátory, které umožní odhalit nebo rozkrýt podrobnosti obchodování s lidmi.

Veškeré aktivity v této oblasti směřují k boji proti otrokářství, k osvobození člověka a prosazení základních lidských práv a svobod. Jde tedy o úsilí, které je v zájmu ochrany jednotlivce a ochrany obyvatelstva. Existence obchodování s lidmi je hrozbou v bezpečnostní realitě a proto je nezbytné rozvíjet jednak rozpoznávání jeho projevů, ale současně metod, které řeší pomoc postiženým osobám, nápravu z otrokářství do svobodného života, postihování obchodníků – otrokářů a vyléčení společnosti a trhu od takového druhu nežádoucího obchodu.

Příspěvek se zabývá vysvětlením základního přístupu k začlenění obchodování s lidmi do bezpečnostní reality a vztahu k symbolickým nástrojům bezpečnostního výzkumu. Začleňuje obchodování s lidmi do organizovaného zločinu. Hlavním zaměřením příspěvku je hledání možného průniku obchodování s lidmi a ochrany obyvatelstva.

2 OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V BEZPEČNOSTNÍ REALITĚ

Pojem „obchodování s lidmi“ (*trafficking*) byl poprvé použit již v šestnáctém století. V tehdejší době byl synonymem pro obchodování a „*přemisťování tam a zpátky*“. S tímto slovem nebyla spojována žádná negativní konotace. V sedmáctém století se pojem začal spojovat s prodejem zakázaného a/nebo nedůvěryhodného zboží. Zpočátku byl vnímán především přeshraniční prodej drog a zbraní za účelem zisku, v devatenáctém století už také zahrnoval obchod s lidmi, s nimiž bylo nakládáno jako se zbožím a byli prodáváni do otroctví. Počátkem dvacátého století se pojem vztahoval hlavně na „*obchod s bílými otroky*“, což znamenalo přeshraniční pohyb žen a dětí za účelem prostituce. Teprve koncem devadesátých let dvacátého století se začalo obchodování s lidmi spojovat s prostitucí a sexuálním vykořisťováním žen a dětí.

Bezpečnostní realita představuje objektivní stav, jehož vývoj jsme schopni popisovat abstraktními pojmy, zaznamenávat symbolickými zápisy a modelovat. Bezpečnostní realita je předmětem sekuritologie a tedy rovněž předmět bezpečnostního výzkumu. Hrozby a rizika jsou součástí bezpečnostní reality, proto tyto pojmy rovněž patří do bezpečnostní terminologie. V bezpečnostní realitě probíhá organizovaný zločin včetně obchodování s lidmi. Je to stav, který je nežádoucí a je nebezpečnou součástí reality.

2.1 Bezpečnostní realita

Pro modelový popis obchodování s lidmi je možné používat symbolického zapisování v bezpečnostní realitě. Je mimo diskuze, že tento fenomén představuje hrozbu a projevuje se svými aktéry, jejich vzájemnými vztahy, což probíhá v nějakém prostředí. Pro tyto účely je možné využívat symbolické vyjádření, které bylo spojeno s uvedením informací o bezpečnostní realitě (Janošec, 14, 2007). Vztah mezi bezpečností a nebezpečností formou modelového vyjádření bezpečnostní reality se promítá do entity tří základních odlišitelných komponent:

$${}^{s,t,r}\mathbf{BR} = ({}^{s,t,r}\mathbf{B}, {}^{s,t,r}\mathbf{BP}, {}^{s,t,r}\mathbf{BS}), \quad (2 - 1)$$

kde jsou:

- s** – prostor (svět, skupina států, stát, kraj, obec),
- t** – čas (minulost, současnost, budoucnost),
- r** – stav (hrozba jako např. povodeň, zemětřesení, požár, organizovaný zločin),
- B** – měřitelná hodnota intenzity bezpečnostního stavu (např. u zemětřesení určeno Richterovou stupnicí, počty prodávaných lidí k počtu obyvatelstva),
- BP** – model bezpečnostní politiky (soubor zákonů, strategií a plánů pro boj s organizovaným zločinem),
- BS** – model bezpečnostního systému (skutečné složky a lidé bezpečnostního systému, kteří při ohrožení společnosti zasahují a řeší nežádoucí stavy, jako jsou: policie, armáda, hasiči, zdravotní záchranáři, nadace, psychologové, jejich dovednosti a nástroje).

Pro každý prostor, čas a stav existuje uspořádaná entita, která znázorňuje model bezpečnostní reality. Významnou a rovněž empiricky potvrzenou skutečností je, že uvedené složky (**B**, **BP**, **BS**) lze v bezpečnostní realitě vzájemně odlišit a jako výsledek samostatného pozorování nebo analyzování modelově popsat. To znamená, že můžeme vytvořit v podstatě nekonečné množství bezpečnostních entit, které budou popisovat minulé, současné i budoucí stavy bezpečnostní reality podle námi zvolených hrozeb a situací v mikroprostoru nebo makroprostoru, podle toho, jak stanovíme hodnotu indexu „s“ (budeme tedy zkoumat obchodování s lidmi v České republice, Evropské unii nebo Africe).

Co zahrnuje bezpečnostní realita?

Bezpečnostní realita v souladu s teorií systémů zahrnuje aktéry, jejich vzájemné vztahy, prostředí a jejich vnitřní charakteristiku (Janošec, 14, 2007). Mezi aktéry jsou bezpečnostní vztahy v určitém bezpečnostním prostředí. Probíhají v konkrétním čase, prostoru a situaci (hrozbě, ohrožení, stavu bezpečnostní události).³ Bezpečnostní realita je systémem a jako celek se projevuje určitým stavem vnitřní vyrovnanosti. Pro porovnání různých bezpečnostních stavů (povodeň na malé říčce, rozsáhlé záplavy) existují rozličné přístupy k jejich měření. Proto je možné shrnout, že bezpečnostní realita zahrnuje:

- **Základní skladebné elementy** – aktéry, vztahy, prostředí, které v sobě zahrnují rovněž strukturu těchto elementů.
- **Rovnováhu.** Je to přijatelný stav vnitřního napětí mezi bezpečností a nebezpečností. Není-li bezpečnostní realita v rovnováze, síly a prvky nebezpečnosti převažují nad bezpečností nebo naopak. Matematická formulace je vyjádřena rovností, je-li stav rovnovážný, a nerovností, bude-li některá ze stran převažovat.
- **Kvantifikaci – měřitelnou hodnotu (rozměr).** Pravá a levá strana mají měřitelné hodnoty z hlediska intenzity dobra (bezpečnosti) a zla (nebezpečnosti). Měřitelnost bezpečnosti (nebezpečnosti), její intenzity vyjadřuje míru potřebné schopnosti konat v objektivní realitě (kolik potřebujeme vojáků, policistů, hasičů, technických prostředků pro likvidaci agrese, následků zemětřesení, povodně nebo konkrétní dopravní nehody, případně kauzy obchodování s lidmi apod.).

2.2 Dynamika bezpečnostní reality

Bezpečnostní realita se proměňuje s časem bez ohledu na to, zda ji modelujeme, zkoumáme, nebo řešíme. Zavedení modelových vyjádření není ničím jiným než pomocným nástrojem pro poznávání nebo ovlivňování bezpečnostní reality. Model bezpečnostní reality, jak je uveden ve vztahu (2 – 1), v sobě zahrnuje i model obchodování s lidmi. Můžeme jej vnímat jako posloupnost statických snímků, které promítáme v časové posloupnosti. Platí přirovnání k celuloidovému filmu, kde za sebou následující okénka (snímky) se vzájemně odlišují zejména konstantní změnou času (**dt = konstanta**). Vidíme rozfázování pohybu a postupnou změnu situace, vzdalování a přibližování detailů podle záměru kameramana a režiséra. A přesně o to nám jde při poznávání „anatomie“ obchodování s lidmi. O nalezení základních elementů, které umožní modelovat minulé i budoucí situace, připravovat protiopatření a logicky i prakticky prověřovat možné varianty postupů pro různé aktéry, pro různé složky bezpečnostního systému, pro různé typy otroků a otrokářů. Jsme-li na straně bezpečnostních složek, pak nás zajímají zejména činnosti otrokářů, abychom je uměli číst a předvídat další kroky, které povedou k odhalení jejich nedovolených a protizákonných praktik a postupů. Jsme-li na straně otrokářů (obchodníků s lidmi), pak analyzujeme možné postupy bezpečnostních složek a způsoby maskování nezákonné činnosti. Bezpečnostní realita není statická. Pro jakékoliv

její poznávání a využívání musíme vycházet z její dynamiky jako základní vnitřní vlastnosti.

V praxi je používán pojem **scénář**, který znázorňuje rozpis děje pro modelovací, inscenační, technické, vědecké nebo jakékoliv jiné účely. **Scénáře jsou hlavní metodou sekuritologie** a jsou použitelné jednak pro rekonstrukce dřívějších dějů, ale i pro plánování budoucích stavů. Jsou rovněž základní analytickou i syntetickou metodou a přístupem pro výzkum procesů spojených s managementem a obchodováním s lidmi.

Bezpečnostní realita je jedna. V konkrétním okamžiku probíhá v kosmickém prostoru, na planetě Zemi, na území vybraného státu, města, podniku obrovské množství různých bezpečnostních dějů, aktivit otroků a otrokářů, jejichž scénáře mohou být modelovány. Zvolíme základní označení pro libovolný model (snímek) „**M**“ a pro definování modelového času index „**(ti)**“. Elementárními prvky modelu, který je statickým zobrazením stavu, jsou aktéři (**A**), jejich vzájemné vztahy (**R**) a prostředí (**E**).

$$\mathbf{M}(ti) = (\mathbf{A}(ti) \cap \mathbf{R}(ti)) \cup \mathbf{E}(ti), \quad (2-2)$$

kde:

A(ti) je množina aktérů (otroků, otrokářů, policie apod.) v modelu scénáře v čase **ti**,

R(ti) je množina vztahů mezi aktéry v modelu scénáře v čase **ti**,

E(ti) je množina prostředí, v němž probíhají vztahy mezi aktéry v čase **ti**,

\cap je operátor průniku množin,

\cup je operátor sjednocení množin.

Aktéři (**A**) z hlediska obchodování s lidmi jsou jednak obchodníci, ale rovněž obchodování, kteří se stávají zbožím nebo pracovní silou. Přístupy k modelování budou složitější, protože rovněž systém vztahů (**R**) bude představovat incidenční matici s rozličnými charakteristikami proměnlivých vztahů. Dynamika vychází z porovnání dvou modelů v různých časech (**tx**) a (**ty**). Výsledek může být pro **(tx) ≠ (ty)** pouze **M(tx) = M(ty)** nebo **M(tx) ≠ M(ty)**. Protože výzkum je o změnách, které byly nebo mají být dosaženy, zajímá nás porovnání obou modelů (snímků na celuloidovém filmu).

$$\begin{aligned} \mathbf{M}(tx) &= (\mathbf{A}(tx) \cap \mathbf{R}(tx)) \cup \mathbf{E}(tx), \\ \mathbf{M}(ty) &= (\mathbf{A}(ty) \cap \mathbf{R}(ty)) \cup \mathbf{E}(ty). \end{aligned} \quad (2-3)$$

U elementárních prvků (**A** | **R** | **E**) může vést zjištěný výsledek jen k jednomu z následujících pěti možných stavů (symbol „|“ znamená slovo nebo):

1. vznik nového (**A** | **R** | **E**),
2. pokračování (**A** | **R** | **E**) beze změn,
3. pokračování (**A** | **R** | **E**) s vnitřními změnami,
4. pokračování (**A** | **R** | **E**) po transformaci,
5. zánik (**A** | **R** | **E**). (2-4)

Prostřednictvím modelového zápisu je možné popisovat bezpečnostní situaci v její dynamice, je možné popsat model obchodování s lidmi prostřednictvím indikátorů, které budou podrobněji specifikovat aktéry, vztahy a prostředí.

Podstata problémů řešených sekuritologií spočívá v popisu bezpečnostní reality, směřuje k modelování speciálních stavů, které porušují rovnováhu mezi aktéry, a k modelování způsobů, které napomáhají zpětnému nastolení rovnovážného stavu. Tyto otázky jsou součástí předmětu sekuritologie, protože jsou objektivní a tedy i bezpečnostní realitou.

2.3 Cíle výzkumu

Cílem jakéhokoliv výzkumu problémů spojených s bezpečností a nebezpečností (sekuritologických) je dosáhnout dokonalý popis a nalézt zákony, zákonitosti a vzorové postupy při nacházení rovnováhy v bezpečnostní realitě. Přesněji vysvětlit pojmy hrozba a riziko, jejich podložení racionálním zdůvodněním a měřitelnými hodnotami. Plně tato skutečnost platí rovněž v problematice obchodování s lidmi.

Protože se sekuritologie vyvíjí jako nová vědní disciplína, je vhodné, aby respektovala soudobé poznatky teorie vědy a managementu výzkumu.⁴ Rozumným cílem pro zkoumání v oboru sekuritologie je:

- **Aplikovat vědeckou metodu pro sekuritologii** (Janošec, 17, 2009) a **rozvíjet metody sekuritologie**, které vycházejí z předmětu disciplíny a jeho předpokládaného poznávání. Rozvoj metod sběru informací, metod jejich analýzy a vyhodnocování.
- **Převzít použitelné metody od příbuzných disciplín**, které již dílčí části zkoumání bezpečnostních problémů řeší.

Vedle rozhodnutí o metodických přístupech je nezbytné rozvíjet poznání předmětné problematiky, které bude zahrnovat (Janošec, 17, 2009):

- **shromažďování informací** o všech problémech, které souvisejí s bezpečnostní realitou, jejich klasifikování, archivování a poskytování (**B, BP, BS, r, t, s**);
- **formulování problémů a hypotéz** v sekuritologické oblasti (bezpečnostní výzkum, řešení projektů);
- **měření intenzity** bezpečnostních jevů (**B**);
- **vytváření teoretických a praktických modelových nástrojů** pro experimentální ověření hypotéz a modelování (**BR**) bezpečnostní reality (analytické a prognostické) pro rozsáhlou kombinaci experimentálních stavů (různá **r, B, BP, BS**);
- **vytváření simulátorů** pro přípravu jednotlivců (aktérů v **BS**) na činnosti spojené s řešením sekuritologických procesů, včetně procesů rozhodování (aktérů v **BP**);
- **rozpracování teorie a praxe scénářů** pro jejich užití v přípravě osob, pro sběr informací, měření intenzity jevů, chování v bezpečnostní situaci, plánování opatření pro rozvoj bezpečnostní politiky a bezpečnostního systému, vytváření dokumentů (**R v BP a BS**);

- **mapování přehledu o rozvoji teoretických poznatků, vzdělávání a potřebách praxe** oboru sekuritologie;
- **zaznamenání historiografie oboru.**

Historie planety Země obsahuje obrovské množství vzorů bezpečnostních situací, mimořádných událostí, krizových stavů a způsobů jejich řešení, včetně odstraňování následků a uvedení do normálního stavu. Představuje nevyčerpatelný zdroj pro rozsáhlý sběr informací o bezpečnostní realitě a jejich výzkum. Je rovněž zdrojem pochopení geneze obchodování s lidmi od otrokářské společnosti po současné projevy.

2.4 Hrozba a riziko při obchodování s lidmi

Při obchodování s lidmi jde zpravidla o ohrožení společnosti a obyvatelstva organizovaným zločinem. Hrozba a riziko jsou klíčovými pojmy. V českém jazykovém prostředí se v obecné řeči a v žurnalistice „hrozba“ a „riziko“ užívají tak, že se obsahově překrývají (Janošec, 18, 2010). V odborném jazykovém prostředí, například v bezpečnosti informačních technologií, v managementu nebo řízení rizik a v některých odvětvích ekonomie, jsou oba pojmy definovány. **Hrozba** existuje nezávisle na přání člověka, který ji pozoruje nebo vnímá. Hrozbou je válka, zemětřesení, povodeň, požár, ale také použití biologické zbraně, havárie jaderné elektrárny, prorůstání organizovaného zločinu s politickou mocí, výpadek elektroenergetické soustavy, nefunkčnost sítě bankovních automatů, insolvence podniku nebo hromadná dopravní nehoda. **Riziko** je pravděpodobnost, že se hrozba naplní.

Potenciál hrozby je důvodem k organizovanému úsilí o **ochranu hodnot**⁵. Hodnoty jsou vnímány a oceňovány prostřednictvím měřicích postupů k jejich kvantifikaci, nebo prostřednictvím jiných postupů k vyjádření symbolického významu. V průběhu procedur, které zvažují možnost působení hrozeb na hodnoty a při analýze rizik, tedy určování pravděpodobnosti, kdy by mohla být hrozba aktivována, jsou zpravidla hodnoty v bezpečnostní realitě seřazeny do uspořádaného souboru a jsou stanovovány posloupnosti (priority). K přehledu mohou být připojena další kritéria, která mohou pořadí priorit změnit.

Riziko je vyjádřením pravděpodobnosti, kdy potenciál hrozby může přinést skutečné ohrožení nebo ztrátu hodnoty. Při obchodování s lidmi můžeme hodnotit riziko, že se ze svobodného člověka stane předmět obchodu, nebo že vzniknou nové skupiny obchodníků s lidmi. Riziko rozvoje obchodování s lidmi, vzhledem k novým formám obchodování, které souvisejí s uvolněním vztahů na státních hranicích, je značné. Znamená průkazný rozvoj organizovaného zločinu, který má mezinárodní charakter.

Pro **analýzu bezpečnostních rizik** má značný význam hodnota (aktéra, vztahu, majetku, prostředí). Bezpečnostní terminologie používá pojmy chráněný zájem, postulovaný zájem a aktivum ve smyslu pojmu „hodnota“. Hrozba i riziko jsou pojmy, vztažené k **chráněným hodnotám**, protože to je právě to, co by mohlo být ztraceno nebo poškozeno. **Při obchodování s lidmi mohou být chráněny tyto hodnoty:**

- život, práva, majetek člověka – proti omezení a napadení,
- obyvatelstvo – proti působení organizovaného zločinu,
- ekonomika státu – proti vlivu černé ekonomiky,
- dodržování práva – proti protiprávnímu jednání,
- vnitřní bezpečnost státu – proti významnému narušení bezpečnosti,
- mezinárodní a bezpečnostní kredit státu – proti diplomatické, politické, ekonomické, bezpečnostní nedůvěře.

Výše uvedené chráněné hodnoty jsou zranitelné. **Zranitelnost** vyjadřuje míru nedokonalosti hodnoty, tedy neúplného zajištění její ideální a bezpečné existence. Hrozby jsou takovými potenciálními stavy nebo aktivitami, které chráněnou hodnotu mohou poškodit nebo zničit. **Protiopatření** jsou prevencí proti zranitelnosti, prevencí proti možným hrozbám a jejich rizikům.

V čem spočívá **zvláštnost hrozeb při obchodování s lidmi**? V následující části bude využito symbolického vyjádření ze vztahu (2 – 3) k popisu základních skupin aktérů (mezi nimiž existují vztahy v určitém prostředí) a k pojmenování možných hrozeb.

A – základní skupiny aktérů

Aktéři mohou být: fyzické osoby, legálně a nelegálně podnikající fyzické osoby, právnické osoby (jejich organizační součásti nebo instituce), nelegální organizace, skupiny. Záznam uvádí: symbolické označení **A_{xx}** – pojmenování skupiny aktérů: *popis hrozby*.

- A_s** – obchodování (otroci): *pokračování ve vykořisťování a prodeji, neschopnost žít jako svobodný občan;*
- A_c** – obchodující (zločinci): *odhalení policií, trest za porušení zákona, ztráta obchodovaných (zboží), vzpoura obchodovaných, ekonomické ztráty;*
- A_p** – odhalující (policie): *neodhalený organizovaný zločin, neprokázání trestné činnosti;*
- A_j** – postihující (soudy a vězení): *nedostatečné prosazení právních norem, pokračování v obchodování s lidmi;*
- A_{as}** – pomáhající obchodovaným (k jejich adaptování): *neúspěchy v adaptaci myšlení obchodovaných pro svobodný život, nebo ekonomické, materiální, společenské, kulturní bariéry při asimilaci osvobozených, nedostatek prostředků nebo podmínek k provozování činnosti;*
- A_{ac}** – pomáhající zločincům (vědomí a nahodilí pomocníci): *ztráta příjmu nebo zaměstnání, možnost trestního postihu, ohrožení života ze strany skupiny organizovaného zločinu;*
- A_{op}** – další zúčastnění (složky integrovaného záchranného systému mimo policie, jako jsou profesionální a dobrovolní hasiči, zdravotničtí záchranáři, celníci, vyčleněné síly armády, zpravodajské služby, státní správa a samospráva apod.): *nesprávný postup vyplývající z neznalosti, neočekávaná agresivita zločinců, nevypočitatelná reakce obchodovaných;*
- A_{np}** – nezúčastnění (ostatní obyvatelstvo): *aktivity nepotrestaného organizovaného zločinu proti bezpečnosti, vládnutí, ekonomice.*

R – základní skupiny vztahů mezi aktéry

Základní, teoreticky možné skupiny vztahů mezi aktéry, jsou vyjádřeny v matici (Tabulka 2 – 1). Jejich odlišení je spojeno s indexem vztahu R_{xx-xx} , který vychází z indexů skupin aktérů.

Tabulka 2 – 1

Maticе základních skupin vztahů mezi skupinami aktérů obchodování s lidmi

Skupiny aktérů	A_s	A_c	A_p	A_j	A_{as}	A_{ac}	A_{op}	A_{np}
A_s	R_{s-s}	R_{s-c}	R_{s-p}	R_{s-j}	R_{s-as}	R_{s-ac}	R_{s-op}	R_{s-np}
A_c	R_{c-s}	R_{c-c}	R_{c-p}	R_{c-j}	R_{c-as}	R_{c-ac}	R_{c-op}	R_{c-np}
A_p	R_{p-s}	R_{p-c}	R_{p-p}	R_{p-j}	R_{p-as}	R_{p-ac}	R_{p-op}	R_{p-np}
A_j	R_{j-s}	R_{j-c}	R_{j-p}	R_{j-j}	R_{j-as}	R_{j-ac}	R_{j-op}	R_{j-np}
A_{as}	R_{as-s}	R_{as-c}	R_{as-p}	R_{as-j}	R_{as-as}	R_{as-ac}	R_{as-op}	R_{as-np}
A_{ac}	R_{ac-s}	R_{ac-c}	R_{ac-p}	R_{ac-j}	R_{ac-as}	R_{ac-ac}	R_{ac-op}	R_{ac-np}
A_{op}	R_{op-s}	R_{op-c}	R_{op-p}	R_{op-j}	R_{op-as}	R_{op-ac}	R_{op-op}	R_{op-np}
A_{np}	R_{np-s}	R_{np-c}	R_{np-p}	R_{np-j}	R_{np-as}	R_{np-ac}	R_{np-op}	R_{np-np}

Vztahy na diagonále představují vnitřní vztahy jednotlivých skupin aktérů. U ostatních záleží na směru vztahu. Každá z uvedených základních skupin vztahů může za určitých okolností vystupovat jako zdroj rizik obchodování s lidmi a vyvolat změny. Změny mohou mít pozitivní nebo negativní směr.

V Tabulce 2 – 1 je rozlišeno celkem 64 druhů vztahů, tj. 64 možných zdrojů rizik, z nichž 8 je vnitřních vztahů skupin aktérů a 28 je dvousměrných (zpětnovazebných). Vztah R_{xx-xx} je vyjádřením systémové a kombinatorické identifikace, tedy určuje pojmenování a přesné označení, budeme-li umět přesně odlišit jednotlivé skupiny aktérů. Ale takto označený vztah má svou vnitřní charakteristiku, která obsahuje nějakou množinu identifikátorů, které budeme moci měřit nebo zařadit podle etalonu. Podrobný popis indikátorů bude předmětem teoretického i empirického výzkumu. V reálném životě a v reálných kauzách obchodování s lidmi se může naplnit celá incidenční matice vztahů, nebo budou naplněny jen ty, které budou výrazně ovlivňovat proces obchodování s lidmi, jeho rozkrytí a zastavení.

Podle modelového vztahu (2 – 2) má teoreticky vliv na průběh aktivit skupin aktérů a jejich vzájemných vztahů rovněž průnik s prostředím (E). Prostředí má různé roviny: bezpečnostní, právní, informační, společenské, ekonomické, logistické atd. Jeho vliv bude v souhrnu buď **příznivý, neutrální, nebo nepříznivý** pro obchodování s lidmi, i když v různých kombinovaných modifikacích.

Dílčí závěry k hrozbám a rizikům při obchodování s lidmi

I když jsou hrozby objektivní a nezávislé na subjektivních přístupech, jejich vnímání, možnost probuzení zdrojů jejich rizik, mají jasný **subjektivní charakter** a je jich poměrně rozsáhlé množství. Zvýšení rizik závisí na postojích ve skupinách aktérů, které je vnímají, vyhodnocují a mohou posunout k uskutečnění. **Polarita skupin aktérů**, kteří se účastní obchodování s lidmi, je závislá na protikladnosti zájmů těchto aktérů, na procesu obchodování a jeho výsledcích. Hovoříme-li o hrozbě obchodování s lidmi, pak je jinak vnímána zločinci a jinak obchodovanými. Změna procesu obchodování s lidmi je charakterizována změnou času, změnou rizika, jeho orientací a velikostí. V každé z 64 skupin vztahů mezi skupinami aktérů je možné rozpoznat a podrobněji specifikovat **indikátory**, které budou ukazovat na projevy obchodování s lidmi. **Jejich podrobnější výzkum a pozdější studium by mělo umožnit rozvoj teoretického poznání změn (pohybu) rizika ve prospěch zkvalitnění boje proti organizovanému zločinu a proti obchodování s lidmi.** Podpoří snižování zranitelnosti a může napomoci přijímání kvalitnějších protiopatření.

3 OCHRANA OBYVATELSTVA PROTI OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

Ochrana obyvatelstva proti obchodování s lidmi může vyvolat terminologický problém z hlediska zažitého vnímání obsahu pojmů. „Ochrana obyvatelstva“ na jedné straně nahradila „civilní obranu“, na druhé straně je spojována s nejvyšším cílem ústavních zákonů, kterým je zajistit životy, zdraví, majetky a životní prostředí, jinými slovy ochránit obyvatelstvo proti všemu nebezpečnému. Ochrana obyvatelstva je zpravidla spojována s bezprostřední reakcí na mimořádnou událost a zahrnuje plnění úkolů civilní obrany, jako je varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití⁶.

Boj proti organizovanému zločinu nebývá spojován s ochranou obyvatelstva. Odhalení obchodování s lidmi není mimořádnou událostí a nevyvolá krizovou situaci. Je spojeno s trestně právní odpovědností a se zapojením vybraných prvků bezpečnostního systému státu. Přesto je nezbytné **obyvatelstvo**, z hlediska aktérů to jsou nezúčastnění (A_{np}), chránit proti hrozbám, které mají celosvětový význam a představují špinavou stopu na dějinách lidstva při dodržování občanských práv a svobod. Jen způsob ochrany bude jiný, než při mimořádné události.

Jednou z nejvýznamnějších hrozeb v dokumentech bezpečnostní politiky je **závažná a organizovaná trestná činnost**. Byla vyhodnocena v Bezpečnostní

strategii EU: „*Bezpečná Evropa v lepším světě*“ v roce 2003⁷ a následně ve Strategii vnitřní bezpečnosti EU „*Směrem k evropskému modelu bezpečnosti*“ z roku 2010⁸ a v následujícím sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě: „*Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie: pět kroků směrem k bezpečnější Evropě*“ z 23. 11. 2010⁹. Je do ní zahrnován: obchod s drogami, hospodářská trestná činnost, **obchodování s lidmi**, převaděčství, nedovolený obchod se zbraněmi, sexuální vykořisťování nezletilých osob a dětská pornografie, násilné trestné činy, praní peněz, podvody, které se týkají dokladů. Evropské státy se dohodly, že proti této hrozbě bude obyvatelstvo chráněno.

3.1 Mezinárodní informace o obchodování s lidmi

Obchodování s lidmi je celosvětově rozšířený fenomén. Přesné statistické informace o rozsahu tohoto jevu nejsou spolehlivé a proto se i odhady počtu obětí značně liší. Uvádí se, že ročně je celosvětově obchodováno **700 tisíc až 2 miliony osob**, přičemž 300 až 500 tisíc osob je každoročně obchodováno v Evropě. Odhaduje se, že celosvětový roční příjem z obchodu s lidmi se pohybuje mezi **8,5 až 12 miliardami Eur**. Podle studie Mezinárodní organizace práce je na celém světě **12,3 milionu osob obětí nucené práce**, přičemž z tohoto počtu je 2,4 milionu osob zároveň obětí obchodu s lidmi za tímto účelem; roční zisky pachatelů jsou pak odhadovány na 31,6 miliard dolarů.¹⁰

Zákaz obchodu s lidmi, nucené práce a všech forem otroctví je zakotven v mezinárodních právních normách. **Kevin Bales**, profesor sociologie na univerzitě v Londýně Roehamptonu, je prezidentem organizace „*Osvobodit otroky*“¹¹, což je sesterská organizace americké „*Anti-Slavery International*“, nejstarší organizace pro lidská práva na světě. Jeho kniha „**Disposable People. New Slavery in the Global Economy**“ (*Jednorázoví lidé: Nová otroctví v globální ekonomice*), publikovaná v roce 1999 (Bales, 2, 2004), byla nominována na Pulitzerovu cenu, přeložena do dalších deseti jazyků. Upravené vydání bylo zveřejněno v roce 2005. V roce 2006 byla jeho práce vyjmenována jako jeden ze „100 objevů, které změnilly svět“. Podstatou je hluboce znepokojující **odhalení moderního otroctví**. Na www stránkách je uvedena interaktivní mapa otroctví po kontinentech a uvádí, že v roce 2011 je ve světě **27 milionů otroků**.¹² Vyzyvává rovněž, abychom společným úsilím ukončili na celém světě otroctví. Navždy.

Rozdíl mezi informacemi z roku 2008¹² a 2011¹⁴ jsou zarážející. Zřejmě došlo ke stoprocentnímu nárůstu, nebo ke zpřesnění odhadů počtů zotročených.

3.2 Proces obchodování s lidmi a protipatření

Chceme-li zvažovat možnou ochranu obyvatelstva proti obchodování s lidmi, pak je vhodné přiblížit vysvětlování procesu, který je spojen s touto činností. Dobrým krokem bylo přijetí „*Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi*“, který doplnil „*Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*“ v roce 2000 v oblasti obchodování s lidmi. To vedlo k základní mezinárodní definici, podle níž

obchodování s lidmi znamená „*najímání, přepravu, převoz, přechovávání nebo přijetí osob za účelem zneužívání za pomoci hrozby, použití síly nebo jiných forem donucení, za pomoci únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu bezbrannosti nebo pomoci předání nebo přijetí plateb či výhod, a to za účelem získání souhlasu osoby mající kontrolu nad jinou osobou.*“¹³

Takto pojatá definice, která předjímá národní přístupy k právnímu zpřesnění této trestné činnosti, naznačuje procesní stránku. **Proces** obchodování s lidmi má z pohledu úkolů organizátora (zločince) tyto **fáze**:

1. Rekrutace obchodovaných osob v zemi původu.
2. Migrace obchodovaných osob – překročení hranic.
3. Zajištění pobytu obchodovaných osob – doprava, ubytování.
4. Vykořisťování obchodovaných osob – nelegální podnikání (zaměstnávání a obchod).
5. Realizace nelegálních příjmů z obchodování s lidmi – „praní peněz“.
6. Odchod obchodované osoby – způsoby opuštění cyklu obchodování s lidmi.¹⁴

Každá fáze procesu představuje jiný průběh scénáře, jinou účast skupin aktérů (**A_{xx}**), jiný způsob ochrany jednotlivce a společnosti proti této vědomé protiprávní činnosti.

Proces obchodování s lidmi vyvolává protiopatření, která směřují k

- prevenci,
- odhalování,
- potlačování,
- potrestání,
- napravování důsledků.

Na základě této dekompozice je možné rozvinout představu o způsobech rozvíjení bezpečnostních protiopatření, které mají rovněž své fáze. Jestliže fáze procesu obchodování s lidmi jsou předmětem analytického výzkumu, pak protiopatření jsou syntetickou činností, která vyžaduje použití metody scénářů pro návrh řešení.

3.3 Vybrané poznatky o skupinách aktérů obchodování s lidmi

V návaznosti na dřívější popis základních skupin aktérů budou v této části shrnuty informace, které mohou být prakticky v rozvoji procesu poznávání obchodování s lidmi použity. Zachováno bude symbolické označení skupin aktérů z kapitoly 2.4.

3.3.1 A_s – obchodování (otroci)

Podle **Aronowitzové**¹⁵ existují následující typy obětí obchodování s lidmi (Aronowitzová, 1, 2001):

- donucené osoby (v případě únosu),
- podvedené osoby, kterým byla přislíbena práce v legální ekonomice, ale později byly přinuceny k sexuálnímu otroctví,
- osoby podvedené polopravdivými sliby o práci v „zábavním průmyslu“ jako tanečnice či striptérky,

- ženy, které před svým odjezdem ze země původu věděly, že budou pracovat jako prostitutky, nicméně netušily rozsah ponižování, vymáhaných dluhů, kontroly a vykořisťování.

Kolenčík¹⁶ uvádí, že oběti obchodu se ženami lze rozdělit do tří základních kategorií:

- oběti – ženy (nejpočetnější), které odešly do zahraničí s cílem provozovat prostituci, ale nepředpokládaly, že budou nuceny tuto práci vykonávat (ženy sice prostituovaly, ačkoliv takovou práci odmítají, jsou k ní nuceny a nemohou se vrátit zpět do země původu),
- ženy, které přijaly práci velmi blízkou prostituci a tušily, že se mohou ocitnout v situaci hraničící s prostitucí (striptýzové tanečnice, masérky a číšnice v erotických klubech ap.),
- oběti, které vůbec nic netušily a neodjížděly do ciziny s cílem se prostituovat, byly k tomu však později nuceny („babysitters“, unesená děvčata, děti ulice, modelky, servírky apod.).

MV ČR ve svých dokumentech a zprávách hodnotí následující typy obětí:¹⁷

- osoby, které vědomě a dobrovolně vstoupily do světa prostituce, ale setkaly se s otrockými podmínkami,
- osoby, které byly oklamány a podvodem (pod záminkou legální práce v zábavním průmyslu) byly prodány za účelem provozování prostituce,
- osoby, které byly uneseny a poté prodány do sexuálního otroctví (obchodování s lidmi v nejdrastičtější podobě),
- osoby, které odešly do zahraničí dobrovolně a s vědomím, že budou vykonávat prostituci, ale netušily za jakých podmínek,
- osoby, které přijaly práci blízkou prostituce a mohly předpokládat, že budou nuceny prostituci provozovat,
- osoby, které byly podvedeny a vůbec netušily, že budou muset prostituovat,
- osoby dopravené do zahraničí násilím.

V této oblasti je z metodického hlediska možné využít poznatky, které zveřejnilo Ministerstvo vnitra ČR¹⁸, i když nepostihují celosvětovou a tedy teoreticky úplnější charakteristiku obchodovaných. Trávníčková a Blatníková se věnovaly typologii obětí obchodování s lidmi (**Trávníčková a Blatníková**, 26, 2006, s. 17 – 20) a rozlišují:

- tuzemské (domácí) – osoby migrují z venkova do velkých měst v jednom státě,
- přehraniční – z ČR do zahraničí a ze zahraničí do ČR.

Trávníčková a Blatníková se zajímaly o profily obchodovaných osob a uvádějí:

Profil obchodovaných osob do ČR:

- **ekonomičtí migranti** – chtějí zvýšit životní standard, neumí si samostatně vyřídit cestovní doklady, pracovní povolení a ubytování v ČR. Ve zdrojových zemích vznikly sítě „zprostředkovatelen práce“, zájemci jim svěří peníze a pasy, aniž vědí, kde a co budou dělat;

- **ilegální migranti** – procházejí ČR při cestě do jiných cílových států. Zaplatí za převoz v zemi původu a hodlají požádat o azyl, nebo se zaměstnat. V ČR často jsou ve špatném fyzickém i psychickém stavu. Převaděči je prodávají obchodníkovi s lidmi;
- **individuální turistika** – přicestují do ČR s platnými doklady, chtějí zůstat, neumí si zajistit ubytování a stálý příjem, přijímají nabídku obchodníka s lidmi;
- **osoby se žádostí o azyl v ČR** – existují domněnky, že mezi nimi jsou obchodované osoby.

Profil českých občanů obchodovaných do zahraničí:

- ženy ve věku od 18 do 22 let především s nižším vzděláním, z nefunkčních rodin a se zkušeností s některou z forem domácího násilí. Závislost na alkoholu a drogách, volí prostituci pro výdělek prostřednictvím kuplíře. V ČR často nemohou získat práci za mzdu, která by stačila na vlastní obživu a zabezpečení rodiny.

Popisem profilu „typické“ oběti obchodování s lidmi pocházející z ČR se zabývá také studie Mezinárodní organizace pro migraci.¹⁹

3.3.2 *A_c* – obchodující (zločinci)

Zločinecké skupiny nebo organizace, které soustavně a koordinovaně páchají závažnou trestnou činnost a rozvíjejí aktivity, které tuto činnost podporují. Organizace mají většinou víceúrovňovou vertikální organizační strukturu. Vnitřní organizace skupin má zpravidla hierarchickou strukturu s různým stupněm pevnosti a podřízenosti vazeb. Jsou vysoce organizované. Tradiční skupiny se vyznačují autoritativním stupněm řízení a je pro ně charakteristické používání násilí. Organizované skupiny zločinců mají různou strukturu, od poměrně volných sdružení po dokonalé organizace s vypracovaným organizačním řádem. Organizovaný zločin vyvíjí aktivity bez ohledu na státní hranice. Jeho působnost je mezinárodní ve směru pohybu osob, peněz a informací. Vede k maximálním ziskům, které se snaží legalizovat. Intenzivně proniká do společenských struktur. K tomu využívají metody ilegálního podnikání a pronikání do legální ekonomiky, zejména v oblastech obchodu s drogami, zbraněmi, lidmi, rizikovým materiálem, paděláním apod. Pro některé skupiny organizovaného zločinu se s ohledem na jejich strukturu a charakter aktivit používá výraz mafie. Organizované zločinecké skupiny rozkládají a destabilizují základní společenské, ekonomické a politické instituce.

Základními znaky této formy kriminality je spolupráce více osob, z nichž každá má stanovené specifické úkoly, páchání závažné trestné činnosti pro získání prospěchu nebo moci, vysoká profesionalita, tj. stabilita, koncepčnost, důkladná příprava akcí, konspirace, disciplína, přísně stanovené normy chování a kontroly, dokonalé vybavení.²⁰

Základem pro přístup k legislativnímu a bezpečnostnímu řešení organizovaného zločinu a v něm obchodování s lidmi představují jeho definice, jako výsledek diskuzí a poznání předmětu a rovněž k posuzování jeho aktérů. Pro porovnání jsou uvedeny definice dvou mezinárodně uznávaných institucí:

- jakákoliv skupina, která obsahuje formalizovanou strukturu a jejímž primárním cílem je zisk peněz pomocí ilegálních aktivit. Skupina svou pozici udržuje hrozbou užití nebo užitím násilí, korupcí úřadů či vydíráním, přičemž má významný dopad na lokální, regionální nebo celostátní obyvatelstvo.²¹ (*Americký Federální úřad pro vyšetřování*)
- široká a komplexní kriminální aktivita volně nebo úzce organizované skupiny osob za účelem jejího obohacení. Obvykle je obohacení dosahováno porušováním zákonů, včetně zločinů často ve spojení s politickou korupcí.²² (*OSN*)

Situace v ČR není bez obchodování s lidmi. Podle expertních odhadů operuje na území ČR asi **50 – 70 skupin** organizovaného zločinu, které mají asi dva tisíce členů. Tyto odhady je nutné vnímat jako nepřesné, neboť počet příslušníků skupin organizovaného zločinu na území státu se neustále mění (migrace, úmrtí, zanechání nelegální činnosti ap.). Plně rozvinutých skupin s hierarchickou třístupňovou strukturou, kdy mezi nejvyšším vedením a řadovými členy je ještě několik podskupin, je něco přes jednu třetinu. Přibližně polovinu členů tvoří externisté, kteří jsou přizýváni, aby zajišťovali specifické úkoly.

K typickým činnostem organizovaného zločinu na území ČR náleží především výroba, pašování a distribuce drog, daňové podvody, útok na státní majetek, **organizování prostitutek a obchod s lidmi**, organizování nelegální migrace, padělání měny, zboží a porušování autorských práv, praní špinavých peněz, vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, korupce, padělání, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže.

Zločinecké organizace, které působí v ČR, jsou obvykle v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost se tak odvíjí od aktuálních trendů mezinárodního organizovaného zločinu. Dlouhodobě se etablovaly skupiny organizovaného zločinu z oblasti bývalého Svazu sovětských socialistických republik, z balkánských států a z Asie. Pro páchaní trestné činnosti zahraniční skupiny běžně využívají občany ČR.²³

3.3.3 *A_p – odhalující (policie)*

Pro potírání mezinárodního organizovaného zločinu je v době globalizace velmi důležitá mezinárodní spolupráce na celosvětové, kontinentální i národní úrovni. Jde zejména o působení OSN a EU, které vedle bezpečnostně – politických dokumentů²⁴ řeší praktické otázky spolupráce mezi odhalujícími (policejními) aktéry, ale i v trestním řízení, kterého se policie účastní. Připomenutí INTERPOLU a EUROPOLU je považováno za relevantní.

Na národní úrovni jednotlivých států jsou orgány obdobné, jak je tomu ve struktuře Policie ČR. Ta je součástí Ministerstva vnitra a má specializované útvary, jejichž pracovní aktivity rozvíjejí z různých působností účast na identifikaci, odhalování, stíhání a působení proti organizovanému zločinu, v souladu s platnými zákony. Jde o následující organizační součásti Policie ČR²⁵:

- Služba cizinecké policie,²⁶
- Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ),

- Národní protidrogová centrála (NPC),
- Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK),
- Útvar zvláštních činností (ÚZČ),
- Útvar speciálních činností (ÚSČ),
- Úřad služby kriminální policie.

Pro efektivní mezinárodní spolupráci jsou nutné dobré kontakty na partnerské země a zároveň snadné předávání zkušeností mezi orgány činnými v trestním řízení. Existují organizace, které tyto činnosti umožňují.

3.3.4 *A_j – postihující (soudy a vězení)*

Aktéři v této skupině zahrnují systém spravedlnosti v konkrétních národních podmínkách, to znamená státní zastupitelství, soudy různých stupňů, vězňanství, vězeňskou službu a justiční stráž, probační a mediační službu.

3.3.5 *A_{as} – pomáhající obchodovaným (k jejich adaptování)*

Velmi potřebnou složkou aktivního boje proti obchodování s lidmi představuje individuální péče, která pomáhá návratu obchodovaných jednotlivců (**A_s**) k běžnému životu. Je organizována na státní a nestátní úrovni. Státy ji mívají organizovanou jako součást sociálního systému, ale zejména v rozvojových státech, kde tyto sociální substrukтуры nejsou z jakýchkoliv důvodů vyvinuty, plní potřebné funkce nestátní humanitární organizace, které se s využitím soudobých komunikačních prostředků a s využitím různých finančních zdrojů snaží pomáhat postiženým osobám a celým skupinám osob. Zabývají se otázkami, které jsou spojeny s člověkem v tísní. Nejsou zpravidla orientovány jen na národní úroveň, ale fungují v mezinárodním rozměru, i když jsou velmi blízko postiženým osobám. Jsou to aktivity napravování škod, způsobených na psychice a sociálním zakotvení postižených (obchodovaných) lidí. Jejich působení je dlouhodobější a napomáhá jednak resocializaci osob, jejich přechodu do života, který byl pro ně doposud neznámý, nebo po určitou dobu ztracený. Samostatné analyzování aktivit těchto organizací je zpravidla spojováno s humanitární pomocí.

3.3.6 *A_{ac} – pomáhající zločincům (vědomí a nahodilí pomocníci)*

Fyzické a právnické osoby, které na základě řádných smluvních vztahů zajišťují potřeby zločineckých organizací a skupin (doprava, energetika, potraviny, služby apod.), přitom nemusí vědět o nelegálním podnikání. Jejich dodávky a služby jsou poskytovány v běžném tržním prostředí a organizovaný zločin není jejich jediným odběratelem.

Tito aktéři mohou být kvalitním zdrojem informací a indikátorů, které mohou napomáhat odhalení obchodování s lidmi, nebo mohou způsobit z různých důvodů opak.

3.3.7 *A_{op} – další zúčastnění*

V podmínkách ČR to jsou zejména složky Integrovaného záchranného systému (IZS), které se mohou podílet na řešení procesů spojených s obchodováním s lidmi. Mimo Policie ČR, která je vedena samostatně jako **A_p**:

zdravotnická záchranná služba, Hasičský záchranný sbor ČR, Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí krajů jednotkami požární ochrany, Městská (obecní) policie, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, orgány ochrany veřejného zdraví, celní správa, soukromé bezpečnostní služby, Bezpečnostní a informační služba, Vojenská zpravodajská služba, Úřad pro zahraniční styk a informace, další havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

K tomu je nezbytný následující komentář: IZS ČR představuje koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.²⁷ Nejsou to tedy síly, ale způsob jejich spolupráce s vymezenou speciální pravomocí **velitele zásahu**. Jestliže mimořádnou událostí je rozuměno škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a jsou to rovněž havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují uskutečnění záchranných a likvidačních prací²⁸, potom IZS je hlavním představitelem například okamžitého řešení ochrany obyvatelstva proti mimořádným událostem a krizovým stavům. Použití IZS je spojeno se spoluprací alespoň dvou samostatných složek. Jestliže je předmětem sdíleného zájmu organizovaný zločin a v něm konkrétně obchodování s lidmi, pak účast jednotlivých složek IZS je odlišná od účasti složek při mimořádných událostech. Nebude to představovat hlavní poslání, ale více okrajovou činnost, neboli jedno z možných použití. Nejvýznačnější složkou IZS, která je určena pro odhalování, potírání a boj s organizovaným zločinem, je v bezpečnostních systémech všech demokratických států policie, která však ve složitějších případech odhaleného obchodování s lidmi bude zřejmě spolupracovat s ostatními složkami. Mimořádné stavy v souvislosti s obchodováním s lidmi mohou být rovněž oznámeny na linky tísňového volání (např. 112), která zpravidla provozují operační a informační střediska, jež jsou ve strukturách Hasičského záchranného sboru ČR.

Pro přiblížení představ, které budou spojovány s procesem rozpracování **použití složek IZS** při řešení problému obchodování s lidmi, je vhodné uvést příklad smyšlené situace, na níž mohou navazovat scénáře, které pomohou konkretizovat typové použití jednotlivých složek. V návaznosti na vztah (2 – 1): $s, t, r \text{BR} = (s, t, r \text{B}, s, t, r \text{BP}, s, t, r \text{BS})$ můžeme konstatovat, že například v městě Brně na území ČR (s) v roce 2011 (t) existuje nelegální dílna, která zaměstnává 30 zavlečených cizinců ve výrobě dámských oděvů. Svobodný pohyb pracovníků je omezen a jde o projev obchodování s lidmi a soudobého otroctví (r). Soubor platných zákonů i krizových plánů (BP) rámcově umožňuje tuto nelegální činnost odhalit, postihnout pachatele organizovaného zločinu a osvobodit „obchodované“. **Složky IZS (BS) mohou podle indikátorů rozpoznat, že jde obchod s lidmi při běžných mimořádných událostech a krizových situacích**, jako jsou: *dopravní nehoda, požár, úraz obchodovaného a poskytnutí lékařské pomoci, úmrtí, finanční kontrola, celní kontrola, žebrání, zemětřesení, povodeň.*

Použití složek IZS při obchodování s lidmi bude jen dvojí: **nahodilé** při běžných typových činnostech a **plánované** při cíleném zásahu.

Složky IZS se budou podílet na protiopatřeních obchodování s lidmi. Tímto vyjádřením je zvyrazněno, že nebudou samy trestnou činnost organizovat. I když se tento předpoklad zdá být samozřejmostí, praxe potvrdila, že buď jednotlivci ze složek záchranných systémů nebo skupiny se na organizování nebo spolupráci s představiteli organizovaného zločinu podíleli. Tato situace vždy znesnadnila odhalení aktivit a na druhé straně pošpinila úsilí představitelů státu o prosazování zákonných a etických přístupů k potlačování novodobého otroctví.

3.3.8 *A_{np} – nezúčastnění (ostatní obyvatelstvo)*

Nezúčastnění jsou doplňkem k předchozím skupinám aktérů. Jsou nejpočetnější částí obyvatelstva každého jednotlivého státu a rovněž celého světa. Jestliže porovnáme předpokládaných 7 miliard obyvatel na planetě Zemi s 27 miliony otroků, pak je tato hodnota přibližně 0,4 %, to znamená, že 99,6 % lidí jsou ti, kteří proti obchodování s lidmi bojují, nebo jsou nezúčastnění. Nejsou bezprostředně ohroženi otroctvím.

Skutečností je, že většina z nich ani nechce, aby se do blízkosti takových problémů v současné době, ani v budoucnu dostala. Jejich požadavky se dostávají do dokumentů bezpečnostní politiky, bezpečnostních strategií, jsou řešeny zákony, systémy bezpečnostních služeb, spravedlnosti a sociální praxí.

Tato skupina aktérů představuje masu obyvatelstva, na níž se vztahuje ona ochrana obyvatelstva a ochrana občanů proti popisované hrozbě, proti rizikům jejich rozsáhlejšího rozšíření. Právě z této skupiny se rodí otroci, zločinci, policisté, soudci i ti, kteří nakonec pomáhají postiženým. To vše je nezbytné při studiu problematiky vnímat.

3.4 Poznámky k modelování organizovaného zločinu

Organizovaný zločin je možné modelovat v návaznosti na vztahy (2 – 2), (2 – 3), (2 – 4). Specifika modelování organizovaného zločinu jsou spojena s modely, které lépe popisují multidimenzionální a komplexní charakter tohoto složitého procesu. V odborné literatuře jsou rozlišovány dva základní typy modelů: kauzální a analytický. **Kauzální modely** se snaží zaměřit na příčinnost a závislost mezi aktéry a vztahy organizovaného zločinu. **Analytické modely** řeší komplexní soubor vazeb mezi vybranými aktéry a vztahy. Mezi nejnámější typy modelů náleží: hierarchický, podnikatelský a patron-klient. **Hierarchický model** sleduje zločineckou organizaci jako celostátní byrokratizovanou entitu²⁹. **Podnikatelský model** se soustřeďuje na ekonomické aktivity skupiny a na převahu tržních sil nad strukturami a sítěmi aktérů³⁰. **Model patron-klient** je charakterizován jako pavučina asymetrických vazeb v lokálních sítích.³¹

Analytický **model Klause Von Lampeho** je historicky mladší, ale rovněž uznávaný. Má dvě výhody: lépe odpovídá komplexitě a multidimenzionalitě struktur, jevů a procesů organizovaného zločinu a zároveň lépe naplňuje současné potřeby výzkumu pomocí sběru dat a formulace výzkumných otázek.³² Von Lampeho model nejdříve stanovuje, co bude při analýze organizovaného zločinu mít význam (hierarchie). Takto určuje šest elementů, rozdělených na základní a

podpůrné (v následujícím textu jsou uvedeny symboly ze vztahu 2 – 1 a 2 – 2). V základní kategorii jsou:

- (1) **aktéři**, kteří spolupracují na racionálních aktivitách (**A**);
- (2) **struktury**, které tyto aktéry propojují (popsané skupiny aktérů – **A**);
- (3) **zločinecké aktivity**, na nichž se podílejí (index **r** v organizovaném zločinu).

Do podpůrné kategorie jsou pak zařazeny elementy prostředí organizovaného zločinu:

- (4) **společnost** (součást prostředí – **E**);
- (5) **vláda** (součást prostředí – **E**);
- (6) **stav veřejné debaty** (součást prostředí – **E**), respektive diskuze médií.³³

3.5 Přijatá opatření v boji proti organizovanému zločinu

Boj s organizovaným zločinem je řízenou činností, která má značnou oporu v různých rovinách vládnutí a bezpečnostních systémů. Ty roviny jsou národní, ale rovněž mezinárodní a mezistátní. Zpravidla jsou vztaženy ke složkám ministerstev vnitra na národní úrovni. Obchodování s lidmi představuje součást projevů organizovaného zločinu a má svá specifika. Představuje výzvu, která nezůstala bez odezvy ani v oficiálních dokumentech pro bezpečnostní systém ČR. Základním koncepčním materiálem je dokument nazvaný „**Národní strategie boje proti obchodování s lidmi** (pro období 2005 – 2007)“³⁴. Strategie byla schválena usnesením vlády č. 957/2005 ze dne 22. července 2005 a navazuje na předchozí koncepční materiál „*Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice*“. Fenomén obchodu s lidmi je rovněž obsažen v dalších zákonných i podzákonných normách a interních aktech řízení.³⁴

Není uskutečněno vše potřebné. Systematicky jsou shromažďovány statistické informace, které přinášejí skutečné případy obchodování s lidmi ve světě i v národních podmínkách. Protože je organizovaný zločin v mezinárodním měřítku vnímán jako hrozba, na niž si podle Eurobarometru 4 z 5 dotázaných přejí zlepšení situace, bude vhodné problém dále podrobit výzkumu. To znamená, že by se měly analytické a syntetické práce spojené s výzkumem problematiky zabývat všemi fázemi procesu obchodování s lidmi a rovněž možnými formami protiopatření, jak je uvedeno v kapitole 3.2. Nové poznatky by měly být podrobně rozpracovány do praktických postupů v boji proti organizovanému zločinu.

Ochrana obyvatelstva proti organizovanému zločinu bude v podmínkách ČR bezesporu zahájena s použitím Policie ČR a IZS, ale i dalších složek veřejné správy a s aktivní činností nestátních organizací, které podporují člověka v tísní. Při běžném průběhu takových řešení zřejmě nebudou vyhlášovány krizové stavy.

Dílčí závěr k boji proti organizovanému zločinu

Odhalování, stíhání a „léčení“ důsledků organizovaného zločinu (obchodování s lidmi) představuje jeden celek. Právní pohled je orientován zpravidla na represí, na paragrafy v trestním řádu, ale ne na komplexní problematiku člověka, obyvatele a jeho ochrany. Mezinárodní a národní instituce splní své úkoly jako kauzy. Státní i nestátní humanitární organizace a jejich aktivisté jsou schopni napomoci pouze počátečnímu zajištění **přechodu postíženě**

osoby z otroctví do svobody, nabídnout tam, kde je to možné, napojení na základní sociální a zdravotní systém v daném státě, nemohou však plně nabídnout nové pracovní příležitosti a finanční zajištění života těchto osob. Nabytí svobody mnohdy znamená krok do neznámého území, který každý potlačovaný není schopen bez traumatických stavů zvládnout. Může to být problém pro více než jednu generaci. Jeho řešení je samostatným sociologickým, ale i psychologickým procesem s řadou ekonomických, vzdělávacích, demografických, veřejnoprávních, bezpečnostních i kulturních souvislostí. Tento proces by neměl končit konstatováním „obchodovaného“: „*V otroctví mi bylo lépe*“. Názory moudrých si zaslouží zamyšlení. Gabriel Laub jednou napsal: *Otrok netouží po svobodě. Touží stát se dozorcem otroků.*

ZÁVĚR

Úvod do ochrany obyvatelstva proti obchodování s lidmi byl vysvětlen z pohledu začlenění této aktivity do bezpečnostní reality. Příspěvek se zabýval základním seznámením s teoretickými přístupy pro vysvětlení jednak organizovaného zločinu, ale rovněž ke zvláštnostem pojetí pojmu ochrana obyvatelstva v případech novodobého otroctví. Na základě odkazů na zahraniční prameny i vysvětlení přístupů k třídění informací o obchodování s lidmi byly teoreticky analyzovány přístupy ke zkoumání této problematiky. Použitý aparát identifikoval základní skupiny aktérů a jejich vzájemných vztahů a naznačil, co by mělo být předmětem výzkumu.

Problematika obchodování s lidmi byla přiblížena shrnutím výchozích informací, včetně odkazů na jejich zdroje, jejich systematickým utříděním a podrobnějším rozvedením přístupu k ochraně obyvatelstva a dosažitelného rozvoje poznání o obchodování s lidmi. Řešení obchodování s lidmi vzhledem k ochraně obyvatelstva má mnoho různých problémů, které je možné mimo jiné ilustrovat vyjádřením Gabriela Lauba: *Otrokářů se lze zbavit. Ale jak se zbavit otroků?* To jsou právě problémy, které by měly systémové přístupy do budoucna vnímat a znát, aby byly lépe připraveny na řešení takových událostí. Výsledky výzkumu by měly stavět na využití všech relevantních poznatků z jiných vědních oborů, které se problematikou zabývají, aby je koncentrovaně nasměrovaly pro potřeby ochrany obyvatelstva a pro rozvoj specifických postupů boje proti organizovanému zločinu.

Résumé

Human trafficking is a phenomenon of the contemporary world and the work of Kevin Bales: "Disposable People. New Slavery in the Global Economy" (Bales, 2, 2004) was included in 2006 among the 100 discoveries that changed the world. The existence of this unacceptable reality in the security reality (sources say that it is slavery in 2011 approximately 27 million people), leads to the development of knowledge and also to the question: "How to protect the population against trafficking in human beings?"

The first part was sought answer to the model formulation process of trafficking in the security reality. It was explained the basic symbols used and their significance in relation to issues under consideration. In reality, the dynamics of security have been described basic tools for research and practice to use and it is a method of scenarios, typical of securitology. Attention was also paid to research objectives. This was followed by an explanation of the concept of threats and risks to human trafficking and organized crime threat to the population, which resulted in a system analysis of groups of actors and their interrelationships. This is the basis of the approach to research the next section, which will focus on understanding the process of trafficking to the rational design of indicators that could accelerate the recognition of crime and his disability.

Under the populations protection against trafficking in human beings were given the basic facts that quantify the phenomenon and the basic approaches to the UN, EU and the Czech Republic to solve this problem. Followed by theoretical analysis of organized crime, focusing on human trafficking, which deals with the process, its phases and countermeasures. On the basis of domestic and international sources, findings were presented to selected groups of actors in the process of trafficking in human beings involved. In this section, a typology of traded, including their profiles. The following was given to institutions that act against organized crime in terms of detection and prosecution on the one hand, and help disabled people on the other. Partial conclusions have been developed which enhance the population protection needs a comprehensive solution to the problem, ie restriction not only against criminals, but also help the disabled. Otherwise, the newly acquired freedom can create a threat to the population. Attention was paid to the use of the integrated rescue system against organized crime. In terms of CR is obvious, and this use may occur either at random or planned. Components of the IRS, which were listed, should be equipped with specialized knowledge needed for indications of trafficking and for the implementation and coordination of the particularities of such interventions. It is these facts could be subject to further research for the benefit of practical support of the population protection.

Protecting the population needs to develop practical knowledge for managing the entire process of the fight against trafficking to the readiness of these situations was the desired level.

Příspěvek vznikl v rámci projektu "Bezpečnost občanů – krizové řízení" (VF20112015018).

POZNÁMKY:

¹ Všeobecná deklarace lidských práv byla schválena Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948.

² Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla sjednána v Radě Evropy jako základ regionální mezinárodněprávní ochrany, podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950.

³ JANOŠEC, Josef. Hrozba a riziko v bezpečnostní terminologii. In *Krizový management: sborník*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010, s. 40 – 52. ISBN 978-80-7395-304-1. [18]

⁴ **Vědy obecně** existují a jsou uznávány, jestliže potvrzují existenci zákonů, které jsou předmětem vědy. Zvláštní logikou je, že v případě souhlasu s předchozí větou musíme uznat také existenci vědomí, které je spojeno s člověkem. Právě vědomí vnímá zákony. Kdyby bylo vědomí jenom objektivní a nebylo by subjektivní, pak bychom žádnou vědu neměli. Všechna pozorování by byla objektivní a správná. Další zvláštností je, že bez komunikace nic neexistuje. Teprve sdělený poznatek, který vnímá jiný člověk, je uznán jako poznatek. Pro vnímající subjekt tato skutečnost znamená, že existence čehokoliv je komunikací mezi objektem a subjektem. Každý subjektivní poznatek nutně působí zpětně na vnímanou objektivní realitu a tedy i na bezpečnostní realitu. Důsledkem je, že se objektivní realita mění. To znamená, že nejen subjekt získal poznání o objektivní realitě, ale také objektivní realita vnímá toho, kdo ji pozoroval a mění se prostřednictvím komunikace mezi subjektem a objektivní (bezpečnostní) realitou. (Když detektiv pozná, kdo je vrah, půjde ho zatknout. Změní se vztahy v bezpečnostní realitě a tím rovněž bezpečnostní realita.)

Tradiční věda předpokládá jednostranný informační tok od objektivní reality k vnímajícímu subjektu. Soudobé přístupy zvažují, že jde o oboustranný proces. Proto pozorování není jen jednostrannou činností. Hrozba je spojována s existencí nejméně dvou proti sobě stojících prvků: ohroženého a ohrožujícího (otroka a otrokáře). Platí to i v případě, kdy subjekt bezpečnostního zájmu je sám sobě hrozbou, protože se projevuje vnitřní rozpolceností. (Janošec, 17, 2009)

⁵ **Příklady hodnot:** životy obyvatelstva, zdraví obyvatelstva, hmotný majetek, duševní majetek, rodina, životní prostředí, práva a svobody člověka, kritická infrastruktura, stabilita měny, fungování národohospodářských mechanismů, fungování státní správy a samosprávy, kultura, věda, veřejný pořádek, státní suverenita, územní celistvost, dodržování právního řádu (zejména práv fyzických i právnických osob), udržení utajovaných a citlivých dat, objekty důležité pro obranu státu a objekty možného napadení, aktivita státu k udržení míru a dobrých vztahů s jinými zeměmi, osobní svoboda, pověst jednotlivce, finanční příjmy atd.

⁶ V podmínkách ČR to uvádí § 2, odst. e) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

⁷ Dostupné na WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>>.

⁸ Dostupné na WWW: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/10/st05/st05842-re02.cs10.pdf>>.

⁹ Materiál je zahájen těmito slovy: „*Zatímco každodenní život většiny Evropanů probíhá v relativně bezpečných podmínkách, naše společnosti se potýkají s vážným ohrožením bezpečností, jehož míra a složitost stále roste. Mnohé aktuální výzvy spojené s bezpečností nejsou omezeny hranicemi států ani jednotlivých sektorů. Žádný členský stát nemůže na tyto hrozby reagovat sám bez pomoci ostatních, což naše občany a podniky znepokojuje. Čtyři z pěti Evropanů by si přáli, aby na úrovni EU bylo přijato více opatření proti organizovanému zločinu a terorismu.*“ Dostupné na WWW: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/10/st16/st16797.cs10.pdf>>.

¹⁰ *Obchodování s lidmi*. Manuál pro Policii ČR. Praha 2006. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/manual-obchod-lidi.pdf>.

¹¹ Dostupné na WWW: <<http://www.freetheslaves.net/>>. Citováno dne (2011-05-31).

¹² Dostupné na WWW: <<http://www.freetheslaves.net/>>. Citováno dne (2011-05-31).

- ¹³ *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Person, Especially Woman and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime A/55/383*. Úmluva byla přijata v italském Palermu dne 13. prosince 2000. V ČR došlo k ratifikaci protokolu a podepsání Úmluvy dne 10. prosince 2002.
- ¹⁴ Upraveno z výchozího textu: *Potírání obchodu s lidmi v ČR a možnosti optimalizace bezpečnostní politiky státu*. MV ČR. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/potirani_obchodu_cr_igac_fin.pdf>.
- ¹⁵ ARONOWITZ, Alexis A. *Smuggling and trafficking in human beings: The phenomenon, the markets that drive it and the organisations that promote it*. In: *European Journal on Criminal Policy and Research*. Vol. 9, No. 2, Summer 2001.
- ¹⁶ KOLENČIK, Marián. *Svet nepoznanej reality. História a súčasnosť prostitúcie*. L.A.X. media, s.r.o. pre Únil centier prevencie a pomoci DAFNE, Žilina, 2000, s. 79. ISBN 80-968498-6-7.
- ¹⁷ Ministerstvo vnitra. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/aktualit/sdeleni/2003/obchod.doc>>.
- ¹⁸ *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf>.
- ¹⁹ IOM: *Profile of victims of trafficking from the Czech Republic*: Background study prepared for the IOM Information Programme to Prevent Trafficking in Women from the Czech Republic. Technical Cooperation Centre for Europe and Central Asia, 1999.
- ²⁰ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*. Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/koncepce-organ_zlocin.pdf>.
- ²¹ *Organized Crime*. Federal Bureau of Investigation. Dostupné na WWW: <<http://www.fbi.gov/hq/cid/orgcrime/glossary.htm>>.
- ²² LAMPE von, Klaus. *Organized crime definitions collection*. Dostupné na WWW: <<http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm#index>>.
- ²³ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*. Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/koncepce-organ_zlocin.pdf>.
- ²⁴ Úmluva OSN z roku 1996 proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (*Convention against Transnational Organized Crime*). V Radě EU je „*Multidisciplinární pracovní skupina Rady EU pro organizovaný zločin*“ (MDG), která připravuje politiky EU.
- ²⁵ Podrobné informace jsou dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/utvary-policie-cr.aspx>>.
- ²⁶ **Služba cizinecké policie** je vysoce specializovanou složkou Policie ČR, která plní úkoly související s odhalováním nelegální migrace, uplatňováním represivních opatření vůči cizincům zdržujícím se na území ČR v rozporu se zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR ..., plněním úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv a přímo použitelných právních předpisů EU a řešení trestné činnosti spáchané v souvislosti s překračováním státních hranic a s přeshraniční trestnou činností. Služba cizinecké policie byla zřízena nařízením Ministerstva vnitra č. 67/2008, kterým se zřizují útvary Policie ČR s celostátní působností. Ředitelství služby cizinecké policie je ve vymezeném rozsahu řídicím, metodickým a kontrolním pracovištěm s působností na celém území ČR a je přímo podřízeno Policejnímu prezidiu ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-831034.aspx>>.
- ²⁷ Viz § 2 odst. a) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
- ²⁸ Viz § 2 odst. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
- ²⁹ CRESSEY, D.R. *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*. New York, Harper 1969.
- ³⁰ SMITH, D.C. *Paragons, Pariahs and Pirates: A Spectrum-Based Theory of Enterprise*, časopis *Crime & Delinquency*, Vol. 3, No. 26, 1980, s. 358-386.

- ³¹ ALBINI, J.L. *The American Mafia: Genesis of a Legend.*, New York, Appleton-Century-Crofts 1971.
- ³² LAMPE von, Klaus. *The Use of Models in the Study of Organized Crime.* 2003, s. 6. Dostupné na WWW: <<http://freenet-homepage.de/kvlampe/kvIECPRocmodels.pdf>>.
- ³³ LAMPE von, Klaus. *The Use of Models in the Study of Organized Crime.* 2003, s. 6 – 7. Dostupné na WWW: <<http://freenet-homepage.de/kvlampe/kvIECPRocmodels.pdf>>.
- ³⁴ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu.* Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/koncepce-organ_zlocin.pdf>.

Literatura

- [1] ARONOWITZ, Alexis A. Smuggling and trafficking in human beings: The phenomenon, the markets that drive it and the organisations that promote it. In *European Journal on Criminal Policy and Research*, Summer 2001, vol. 9, No. 2, pp. 163-195. DOI: 10.1023/A:1011253129328.
- [2] BALES, Kevin. *Disposable People. New Slavery in the Global Economy.* Revised Edition (1999, 2000, 2004). London: University of California press, 2004. 324 p. ISBN 9780520243842.
- [3] ČECH, Lubomír. *Krizový manažment NATO v humanitárnych a mierových operáciách. Súbor prác 4/2005.* Liptovský Mikuláš: Inštitút strategických štúdií CKR NAO, 2005. s. 37-73. ISBN 80-89221-04-1.
- [4] ČECH, Lubomír. Islamské normy života a ich implikácia v rodine. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Životný štýl a rodina vojenského profesionála“.* Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2007. ISBN 978-80-8040-328-7.
- [5] ČECH, Lubomír. Africké súvislosti európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP). *Obrana a strategie – Defense & Strategy*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 23-38. ISSN 1214-6463.
- [6] ČECH, Lubomír. Význam sociálnych sietí pre činnosť opozície v Egypte. In *Zborník z medzinárodného vedeckého seminára «Riadenie bezpečnosti zložitých systémov 2011».* Kyjev - Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M.R. Štefánika, 2011, s. 29-33. ISBN 978-80-8040-417-8.
- [7] *Definice obchodování s lidmi.* Ministerstvo vnitra ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-definice.aspx>>.
- [8] HOFREITER, Ladislav. *Sekuritológia.* [skripta]. Liptovský Mikuláš: AOS Liptovský Mikuláš, 2006. 138 s.
- [9] HORÁK, Rudolf, et al. *Krizové plánování.* Brno: UO Brno, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7231-178-6.
- [10] HORÁK, Rudolf, et al. *Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu.* Praha: Linde Praha, a. s., 2011. 456 s. ISBN 978-80-7201-827-7.
- [11] JANOŠEC, Josef. Spojovací články bezpečnosti občana a státu. In *Vojenské rozhledy*, 1997, č. 3, s. 11 – 18. ISSN 1210-3292.
- [12] JANOŠEC, Josef. *Strategická studia pro bezpečnost a obranu státu.* [Habilitační práce]. Brno: VA, 2004. 190 s.

- [13] JANOŠEC, Josef. Diskuze základních problémů bezpečnostní vědy. In *Science & Military*, 2006, č. 2, s. 19 – 31. ISSN 1336-8885. Dostupný z WWW: <<http://www.aoslm.sk/science>>.
- [14] JANOŠEC, Josef. Sekuritologie – nauka o bezpečnosti a nebezpečnosti. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 16(48), č. 3, s. 3-14. ISSN 1210-3292. Dostupný z WWW: <http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/_2007/rozhledy3.pdf>.
- [15] JANOŠEC, Josef. Vymezení oboru bezpečnosti, jeho rozměry a oblasti. In *Perspektivy vysokoškolského vzdělávání v oboru bezpečnosti*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007, 11 s. ISBN 978-80-7318-555-8.
- [16] JANOŠEC, Josef. Od teorie obrany k securitologii. In LUPTÁK, Lubomír, et al. *PANORÁMA globálního bezpečnostního prostředí 2006 – 2007*. Bratislava: MO Slovenské republiky, 2007, s. 483-496. ISBN 978-80-89-89261-11-6. Dostupný z WWW: <www.mosr.sk/publikace>.
- [17] JANOŠEC, Josef. Východiska k teorii řízení bezpečnostního výzkumu. In *The Science for Population Protection*, 2009, roč. 1, č. 1, s. 17 – 37. ISSN 1803-568X. Dostupný z WWW: <<http://www.population-protection.eu>>.
- [18] JANOŠEC, Josef. Hrozba a riziko v bezpečnostní terminologii. In *Krizový management: sborník*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010, s. 40 – 52. ISBN 978-80-7395-304-1.
- [19] KORZENIOWSKI, Leszek, Frederyk. *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Krakow: EAS Krakow, 2008. 312 s. ISBN 978-83-925072-1-5.
- [20] KOLENČÍK, Marián. *Svet nepoznanej reality. História a súčasnosť prostitúcie*. Žilina: L.A.X. media, s.r.o. pre Úniu centier prevencie a pomoci DAFNE, 2000. 215 s. ISBN 80-968498-6-7.
- [21] NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. Praha: Eurounion, 2003. 390 s.
- [22] *Obchodování s lidmi*. Manuál pro Policii ČR. Praha, 2006. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/manual-obchod-lidi.pdf>.
- [23] *Obchodování s lidmi za účelem nucené práce – způsoby monitorování nábory migrujících pracovníků*. ILO: Dostupný z WWW: <http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/lang--en/contLang--cs/docName--WCMS_087620/index.htm>.
- [24] *Potírání obchodu s lidmi v ČR a možnosti optimalizace bezpečnostní politiky státu*. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/potirani_obchodu_cr_igac_fin.pdf>.
- [25] U.S. Department of State. Dostupný z WWW: <<http://www.state.gov/documents/organization/142982.pdf>>.
- [26] TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana, BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. [studie] Praha: MV ČR, 2006. 70 s. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf>.